

Sattumuksia Liperin Roukalahdelta Antti Juho Lappalaisen ts. ”Suutar-Antin” kaupan vaiheilta julkaistu Lappalaiset Sukuseura Suomen Lappalaiset ry jäsenviestilehdessä 5.11.2018 Eeva-Maija Lappalainen

Jo varhaisesta lapsuudesta Liperin Roukalahdella muistan ”Suutar-Antin” sekatarvakaupan, joka oli keltamullalla maalatussa rakennuksessa aivan liki Tutjuntietä. Kauppias Antti Juho Lappalainen (1887–1962) asui kauppansa lähetyvillä vaimonsa Idan (o.s. Huhtilainen, 1883–1960) kanssa. Antti Juho polveutui Liperin Roukalahden Louhelanmutkan Lappalan/Kansalan talon Lappalaisista. Hän oli ukkini Mikko Lappalaisen (1882–1966) pikkuserkku.

Kaupan näyteikkuna sulkeutui yöksi puisilla saranaovilla

Mieleeni on jäänyt, kuinka itse kauppahuone oli pitkulainen ja kapea, ja ”sulassa sovussa” siellä olivat lyhyttavarat ja ruokatavarat. Tunnettu asia oli, että aina pienessä tuulikaapissa leijui sillitynnyristä nouseva lemu. Päivän aikaan valoa kauppaan tuli pienestä tienpuoleisesta ”näyteikkunasta”. Sulkemisaikaan kauppias A. J. Lappalainen peitti sen puisilla saranaovilla. Lappalaisen kaupan konttorihuoneessa oli uuni, ja varsinkin talvisaikaan sen lämpöön kokoontui kylän mieskaarti tarinoimaan. Usein Antti Juho Lappalainen oli uppoutunut kauppiaan tehtäviinsä, että unohti ruoka-ajat, niinpä hänen Ida-vaimonsa oli joutunut kerran jos toisenkin kutsumaan miehensä kotiin tiukukellon soitolla.

Persoonallinen kauppiamies – oman tiensä kulkija

K-Kauppiana Suutar- Antti eli Antti Juho Lappalainen, oli persoona. Usein hän istui ikkunan ääressä kauppahuoneen takana vasemmalla puolella olevan konttorihuoneen pöydän päässä. Siitä hänen kelpasi hyvän ystävänsä Paavo Kinnusen (1876–1965) eli ”Lotman Paavon” kanssa poltella sikareitaan ja seurailta, ketkä menivät osuuskauppaan ostoksille, ja aina Suutar- Antti myös terävästi kommentoi näistä havainnoistaan. Muistan, kun kerrankin alle kouluikäisenä menin isäni kanssa Lappalaisen kauppaan. Sen sijaan, että kauppias olisi meiltä kysynyt, mitä saisi olla, hän aloitti: ”*Eikös sitä ollukkaa ossuuveta, ku siunnii pit’ tänne(k) tulla(k)!?*”. Tätä jurnutusta tuntui kestävän mielestäni loputtomiin, ainakin puoli tuntia, eikä kauppias ollut asiakkaiden tarpeista millänsäkään. Välillä isäni katseli kaupan valikoimaa ja sanoi toimitusjohtajalle: ”*Tiehän kauppo, äläkä hurmuu!*” Tähän vuorovaikutukseen Antti Juho Lappalaisella oli omat vaikuttimensa, olihan Heikki-isäni (Aarne Henrik) (1905–1993) kylän osuuskaupan perustajajäsen, oli kerännyt kyläläisiltä nimiä ko. kaupan perustamista varten ja kuului vuosikymmenien ajan SOK:n myymälätoimikuntaan.

Jo kolmivuotiaan silmin muistan kerran seuranneeni, kun Antti Juho leikkasi punamustaruutuisesta kangaspakasta talviflanellisen mekkokankaan, jonka isäni viinijärveläinen Elisa-täti halusi ostaa äidilleni kiitokseksi saamastaan vieraanvaraisuudesta. Muistan myös, kun olin ehkä nelivuotias, että mennessämme Nina-äitini kanssa kauppaan, näimme tuulikaapin tynnyrin takana esillä lehtiharavan. Äitini aikoi ostaa sellaisen, ja kauppias haki samanlaisen varastosta, joka oli hänen poikansa perheen heinäsuoja! Omakohtaisesti muistan myös, kuinka sitten koululaisena perunannostorahoillani ostin Suutar-Antin kaupasta hammastahnaa. Sen kotelosta oli irrotettu kylkiäisenä ollut pienempi hammastahnakotelo. Tuon hammastahnan kauppias sanoi antaneensa Räsäsen tytölle. Pyysin alennusta, koska sain rahoilleni

vähemmän vastinetta, mutta tinkimiseni epäonnistui. Taisi olla melko rento ja aika nuuka mies tämä kauppias, kun hänen tiedettiin pyyhkineen luutulla pölyjä ja vedellä pesseen kauppansa hyllyllä viikkokaupalla seiseineita makkara-pötköjä. Joku asiakas oli puolestaan valittanut, että hänen ostamansa makkara oli ollut vanhentunutta. Siihen kauppias oli vastannut, että olisit ostanut viime viikolla.

Kun olin lähes nelivuotias, muistan, kun kerran alkutalvella lumituiskuisena päivänä asioin äitini kanssa Lappalaisen kaupassa. Satuimme samanaikaisesti paikalle, kun Keskon kuorma-auto peruutti kaupan pihaan ja siinä ollut kauppias tilaamaan tavaralastia alettiin purkaa varastoon. Jotenkin yllätyin, kun toisena purkajana oli setäni Mikko, isän nuorin veli, joka noihin aikoihin oli Joensuussa aloittanut Keskon varastomiehen työpestin.

Eräällä kauppareissulla pikkutytön silmin havainnoin ja omin korvin kuulinkin, kun kauppias, toimitusjohtaja A. J. Lappalainen pyysi puhelinkeskuksesta puhelun Keskolle, hän esitteli itsensä: Täällä on Lapaluu... Tilausta tehdessään hän samanaikaisesti soitteli mandoliinilla ja puhelimella: hän saattoi myös reklamoida Keskolle, ja runomittaan riimitettynä tilasi sieltä samalla uutta tavaraa seuraavaan lähetyskseen. Näin havainnollisesti miten tavaraa tulee kauppaan, muistaakseni kyselin asiasta isältäni lisää vielä kotiin palattuakin. "Kauppiaan puutelistan" riimitäminen olikin Antti Juholle hänen lapsenlapsensa Airan mukaan tavanomaista. Kerrallinen riimitys taisi mennä tähän tapaan: "... *sillii, suoloo, sokerii, sikurii, siemenii ja siirappii...!*" Odotin isäni kanssa eräänkin kerran tilauksen päättymistä, se kesti mielestäni tuntitolkulla ennen kuin kauppias soitteluistaan vapautui myyntitehtäviin. Toki myyntityössä apunaan kauppiasalla oli myyjättäriäkin, heistä pari on jäänyt muistikuvina mieleeni. Erityisesti muistan tiskin takana olleen kauppiaan Kirsti-tyttären tyttären Liisa Lappalaisen ja Lea Huttusen.

Sama kahvilaatu kolmeen hintaluokkaan

Lotman Paavo oli jonkun kerran moittinut Suutar-Antin kaupan suppeaa kahvivalikoimaa. Hän oli sanonut, että kaupassa pitäisi olla yhden sijaan edullista, keskihintaista ja kalliimpaa kahvilaatua samalla tavalla kuin Nousiaisen kaupassa Joensuussa. A. J. Lappalainen oli ottanut asiasta onkeen ja hinnoitellut yhden ja samat kahvinpavut kolmeen hintaluokkaan. Kun Paavo oli tullut seuraavan kerran kauppaan, hän oli heti tuumannut: No, nythän ne kahvit ovat kolmessa lasissa niin kuin Nousiaisen kaupassa. Se on hyvä, että ostaja näkee laadun ja hinnan. Nin on, oli kauppias vastannut. Paavo oli tarkastellut ja pähkäillyt kahveja aikansa ja sitten virkahtanut: Niin, kuka kahvin tuntee, huomaa eron. Sitten hän oli pyytänyt kauppiasta laittamaan pakettiin parempia ja kalliimpia kahveja.

Eräässä naapurissa oli käytössä kolmenlaisia kahveja. Arkikahvia, jokapyhäistä kahvia ja ns. paremmille vieraille tarjottavaa kahvia. He paheksuivat toisia, kun eivät ossoo siästä, missä voisivat, kun aina juovat kallista kahvia.

Ajan patinoimat esineet muistoina suutar-Antin kaupasta

Silloin tällöin käytän vielä niitä tallessa olevia saksia paperin leikkaamiseen, jotka äitini kertoi ostaneensa A.J. Lappalaisen kaupasta vuonna 1950. Myös Elisa-isotätini 1950-luvulla ostamasta musta-punaruutuisesta mekkokankaasta muistuttaa pieni kangaspalanen. Puolestaan isäni säilytti muu muassa naskaliaan, pikilankaa ja vanhoja kolikoita vanhassa suutar-Antin kaupasta ostetussa tupakkalaatikossa. Muotoilultaan

tuon Sulttaani -nimisen tupakka-askin kulmat ovat pyöristetyt kuin saippuakotelossa. Sen kannessa mies verkalleen vetelee sauhujaan nousevan kuun valossa. Hänen päässään oleva punalakinen hattu on turbaani-tyylisen päähineen ja koivistolaisen turkisnahkareuhkan välimailta. Laatikon kyljessä hinnanmuodostuserittely on merkitty seuraavasti: Valmistevero 10 markkaa ja myyntivero kuusi markkaa. Vanha ajan patinoima tupakkalaatikko kuvastaa, että Liminkaan vuonna 1946 perustetun tupakkatehtaan turkkilais-suomalainen sekoitus kuului kauppias A. J. Lappalaisen tuotevalikoimiin Liperin Roukalahdella.

Lähteet ja haastattelutiedot: Hyttinen, Pentti; Kauppinen-Karvonen, Kaarina; Matilainen o.s. Tolvanen Anna-Liisa; Piironen o.s. Lappalainen, Aira. Omakohtaiset havainnointikokemukset: Lappalainen, Eeva-Maija.

Karjalasta yhtä kaikki, Liperiläiset kertovat (1972, 191) Annikki Kaivola & Urpo Vento (toim.) Helsinki SKS.

Kuvat: Eeva-Maija Lappalainen

Kuvaotsikot:

Nina-äitini Antti Juho Lappalaisen kaupasta vuonna 1950 ostamat sakset.

Suutar-Antin kaupassa oli myytävänä myös vaatetuskankaita. Punamustaruutuisesta kangaspakasta kauppias leikkasi talviflanellisen mekkokankaan, jonka isäni viinijärveläinen Elisa-täti halusi ostaa äidilleni kiitokseksi saamastaan vieraanvaraisuudesta 1950-luvun puolivälissä.

A. J. Lappalaisen kaupparakennus sijaitsi liki Tutjuntietä Liperin ja Rääkkylän välillä. (Kaksi kuvaa)

Heikki-isäni säilytti muu muassa naskalia, pikilankaa ja vanhoja kolikoita vanhassa suutar-Antin kaupasta ostetussa Sulttaani-tupakkalaatikossa. Sen kannessa mies verkalleen vetelee sauhujaan nousevan kuun valossa. Hänen päässään oleva punalakinen hattu on turbaani-tyylisen päähineen ja koivistolaisen turkisnahkareuhkan välimailta.